

До спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(вул. Січових Стрільців, 52-А, м. Київ, 04053)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри освіти дорослих та цифрових технологій Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Єрмоленка Андрія Борисовича

на дисертацію Власика Олександра Володимировича

«Адаптивне управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Рецензована дисертаційна робота присвячена одній з найгостріших науково-практичних проблем сучасного освітнього менеджменту – науковому обґрунтуванню й практичному впровадженню механізмів адаптивного управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти, здатних забезпечити його стійке функціонування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни.

Повномасштабна війна спричинила руйнування освітньої інфраструктури, вимушену релокацію закладів, міграцію здобувачів освіти й педагогічних працівників, розрив усталених зв'язків із роботодавцями та стрімку зміну регіональних ринків праці. За таких обставин традиційні, переважно директивні моделі управління втрачають ефективність, а потреба у гнучких, чутливих до змін механізмах, побудованих на постійному зворотному зв'язку та своєчасному коригуванні рішень, стає очевидною і практично значущою.

Звернення здобувача до адаптивного управління, що ґрунтується на діалогічній взаємодії суб'єктів управління та узгодженні інтересів стейкхолдерів, відповідає пріоритетам державної освітньої політики щодо формування кадрового потенціалу для відбудови економіки України та світовим концепціям стійкості (resilience) й організаційної гнучкості (agility).

Актуальність теми підсилюється чітко окресленими в роботі суперечностями між зростаючими вимогами стейкхолдерів до безперебійного функціонування закладів освіти та недостатньою розробленістю теоретичних і технологічних засад адаптивного управління ними.

Науковий пошук автора спрямований на створення гнучких моделей управління, які дозволяють закладам освіти швидко реагувати на зовнішні зміни, забезпечувати стійке функціонування та готувати кадри для майбутньої відбудови держави. Це робить тему дослідження максимально актуальною та своєчасною.

Тему дисертації пов'язано з науково-дослідною роботою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (реєстраційний номер 0120U104637) і затверджено вченою радою університету (протокол № 7 від 15.05.2024).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень. Наукові положення та висновки дисертації базуються на глибокому аналізі нормативно-правової бази, сучасних управлінських підходів та прогресивного вітчизняного і зарубіжного досвіду. Методологічну основу роботи складають фундаментальні принципи наукової школи адаптивного управління (зокрема, праці Г. Єльнікової). Науковий апарат дослідження вибудовано коректно й логічно.

Об'єктом визначено процес управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни, предметом – модель адаптивного управління таким закладом.

Мета й дослідницькі завдання узгоджені між собою та послідовно реалізовані.

Досягнення мети та достовірність результатів забезпечено обґрунтованим добром комплексу теоретичних та емпіричних методів (аналіз, синтез, узагальнення, моделювання, PEST- і SWOT-аналіз, метод Дельфі, кваліметричне й факторно-критеріальне моделювання, анкетування, експертне оцінювання, педагогічний експеримент, методи математичної статистики) та ґрунтовною джерельною базою – опрацьовано 183 наукові джерела, з яких 15 – іноземними мовами. Статистичну значущість отриманих результатів підтверджено за t-критерієм Стюдента.

Структура та основний зміст роботи. Дисертація має завершену й внутрішньо узгоджену структуру, яка повністю відповідає поставленим завданням. Вона складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У *першому розділі* схарактеризовано теоретичні засади адаптивного управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти, розкрито його закономірності, принципи, функції та методи, обґрунтовано співвідношення стратегічного й адаптивного управління та проаналізовано стан розробленості проблеми у вітчизняних і зарубіжних джерелах.

Заслуговує на схвалення методологічна культура здобувача, зокрема виважене й прозоре декларування допоміжного використання інструментів штучного інтелекту на технічних етапах роботи без впливу на самостійність наукових результатів, що засвідчує цифрову грамотність автора.

У *другому розділі* теоретично обґрунтовано й розроблено авторську модель адаптивного управління, що охоплює цільовий, нормативно-теоретичний, змістово-функціональний, технологічний та продуктивно-рефлексивний блоки. Практичну реалізацію моделі забезпечує розроблена технологія, що передбачає послідовність діагностико-аналітичного, організаційно-впроваджувального та узагальнювально-рефлексивного етапів.

Особливу цінність становлять дві взаємопов'язані кваліметричні субмоделі – для виявлення й урахування потреб і запитів стейкхолдерів та для оцінювання результативності адаптивного управління на факторно-критеріальній основі. Схвалення заслуговує реалізація кваліметричного інструментарію засобами табличного процесора, що надає йому практичної застосовності та відкриває шлях до подальшої цифровізації.

У *третьому розділі* представлено організацію, зміст і результати експериментальної перевірки моделі та методичні рекомендації щодо її впровадження. Дослідно-експериментальну роботу проведено на базі шести закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних регіонів України (Запорізької, Вінницької, Львівської та Закарпатської областей) із залученням 668 працівників, з яких 388 – педагогічні; до експертного оцінювання долучено 18 представників адміністрації цих закладів.

За результатами формувального етапу зафіксовано стійку позитивну динаміку: інтегральний показник результативності адаптивного управління зріс із 0,622 до 0,740, а статистичну значущість змін підтверджено за *t*-критерієм Стюдента.

Наукова новизна одержаних результатів. *Уперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель адаптивного управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни, а також кваліметричну субмодель виявлення й урахування потреб і запитів стейкхолдерів; визначено критерії, показники та рівні результативності адаптивного управління й розроблено кваліметричну субмодель оцінювання його результативності на факторно-критеріальній основі.

Уточнено зміст базових понять дослідження та наукові уявлення про особливості управління закладом професійної освіти в умовах воєнного стану.

Подальшого розвитку набули положення адаптивного управління соціально-педагогічними системами, підходи до врахування потреб

стейхолдерів, науково-методичні засади розвитку державно-приватного партнерства та підходи до оцінювання результативності управління на кваліметричній основі.

Теоретичне і практичне значення. Теоретичне значення роботи полягає в розширенні наукових уявлень про адаптивне управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни.

Практичну цінність становлять розроблені модель, технологія її реалізації, кваліметричні субмоделі, факторно-критеріальний інструментарій та методичні рекомендації, які можуть бути використані керівниками закладів професійної освіти, органами управління освітою, центрами професійного розвитку педагогічних працівників, у системі післядипломної освіти під час підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів, а також у підготовці майбутніх керівників закладів освіти.

Результати дослідження вже впроваджено в реальну діяльність ЗП(ПТ)О у різних регіонах України (Запорізька, Вінницька, Закарпатська та Львівська області) та використано в межах регіонального педагогічного експерименту кластера «Енергоімпульс», що підтверджено відповідними довідками. Матеріали дослідження доцільно застосовувати у системі післядипломної освіти та під час підготовки майбутніх менеджерів для сфери освіти.

Повнота викладу результатів у публікаціях. Основні наукові положення, висновки та результати дисертації достатньо повно відображено у 9 наукових працях здобувача (8 – одноосібних), із них 3 – у наукових фахових виданнях України категорії «Б». Результати пройшли належну апробацію на всеукраїнських і регіональних науково-практичних та методичних конференціях. Кількість і якість публікацій відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження. Загалом високо оцінюючи рецензовану роботу, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, що мають переважно рекомендаційний характер:

1. Автор зазначає, що кваліметрична субмодель реалізована у табличному процесорі Excel. Проте у роботі варто було б окреслити перспективи розвитку цього інструментарію шляхом його інтеграції із сучасними хмарними системами автоматизації збору даних або CRM-платформами закладу освіти;

2. Для посилення обґрунтованості факторно-критеріального оцінювання доцільно повніше розкрити процедуру визначення вагових коефіцієнтів факторів і критеріїв, а також критерії формування та

узгодженості суджень експертної групи (кількість турів за методом Дельфі, оцінку конкордації), що підвищило б відтворюваність результатів;

3. Оскільки дослідження фокусується на умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, у практичних рекомендаціях доцільно було б чіткіше розмежувати управлінські алгоритми для закладів професійної освіти, що працюють безпосередньо у прифронтових зонах, та тих, які перебувають у глибокому тилу, адже їхні безпекові виклики та можливості суттєво різняться;

4. У підрозділах, присвячених взаємодії зі стейкхолдерами, бракує детальнішого пояснення механізмів вирішення можливих конфліктів інтересів (наприклад, коли швидкі запити локальних роботодавців суперечать довгостроковим державним освітнім стандартам).

Висловлені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи та не впливають на її наукову і практичну цінність.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Власика Олександра Володимировича «Адаптивне управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни» є завершеним, самостійним і цілісним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне й практичне значення, заслуговує на позитивну оцінку та відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 17 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій (зі змінами)», вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. № 44). Це дає підстави для присудження Власику Олександрові Володимировичу наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри освіти дорослих та цифрових технологій

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Андрій ЄРМОЛЕНКО